

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра економічної та соціальної географії

СИЛАБУС

вибіркової навчальної дисципліни

Географія людського потенціалу

підготовки _____ **магістр** _____

галузі знань «01 Освіта / Педагогіка»

спеціальності «014 Середня освіта. Географія»

освітньо-професійної програми «Середня освіта. Географія.
Економіка.»

Луцьк - 2021

Силабус навчальної дисципліни «Географія людського потенціалу» для студентів за напрямом підготовки магістр, галузі знань «01 Освіта / Педагогіка»; спеціальності «014 Середня освіта. Географія»; освітньо-професійної програми «Середня освіта. Географія. Економіка.»

Розробник: к. геогр. н., доц. кафедри економічної та соціальної географії
Погребський Т. Г.

Силабус навчальної дисципліни затверджений на засіданні кафедри економічної та соціальної географії

протокол №8 від 22.03.2021 р.

Завідувач кафедри:

проф. Матвійчук Л.Ю.

© Погребський Т. Г., 2021

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань: «01 Освіта / Педагогіка» Спеціальність: «014 Середня освіта. Географія» Освітньо-професійна програма (Спеціалізація): «Середня освіта (Географія. Економіка)» другий (магістерський) рівень освіти	Нормативна
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання – 2
		Семестр – 1-ий
		Лекції – 18 год.
ІНДЗ: немає		Практичні (семінарські) – 18 год.
	Самостійна робота – 104 год.	
		Консультації – 10 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання	українська	

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	Галузь знань: «01 Освіта / Педагогіка» Спеціальність: «014 Середня освіта. Географія» Освітньо-професійна програма (Спеціалізація): «Середня освіта (Географія. Економіка)» другий (магістерський) рівень освіти	Нормативна
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання – 2
		Семестр – 1-ий
		Лекції – 10 год.
ІНДЗ: немає		Практичні (семінарські) – 8 год.
	Самостійна робота – 114 год.	
		Консультації – 18 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання	українська	

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Викладач	Погребський Тарас Георгійович
Науковий ступінь	Кандидат географічних наук
Вчене звання	Доцент
Посада	Доцент кафедри економічної та соціальної географії
Профайл	https://wiki.eenu.edu.ua/Погребський_Тарас_Георгійович
Телефон	+380994962521
e-mail	pogrebnyi.taras@vnu.edu.ua
Консультації	Очні консультації: 2 академічні години кожен вівторок 15.00-16.20, аудиторія С-607А

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Анотація курсу

Навчальна дисципліна «Географія людського потенціалу», складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра, галузі знань «01 Освіта / Педагогіка»; спеціальності «014 Середня освіта. Географія»; освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія. Економіка)».

Навчальна дисципліна «Географія людського потенціалу» спрямована на формування орієнтованої на розвиток соціально-економічної культури в українському суспільстві, а також сприяння розширенню можливостей людського розвитку в Україні через поширення прогресивних знань та ідей розвитку людського потенціалу. Інформаційне, змістовне наповнення цього курсу цілковито й безпосередньо пов'язане з важливими, нагальними питаннями життєдіяльності людини – забезпеченням здоров'я і продовженням тривалості життя, підвищенням рівня освіти і розширенням можливостей її набуття, зростанням рівня життя, подоланням необґрунтованої нерівності, гендерним розвитком, вирішенням екологічних проблем. Вивчаючи цей курс Ви паралельно виховуватимете в собі правильне розуміння сутності цивілізаційного прогресу й особистісного розвитку, раціональне ставлення до власного людського потенціалу, вміння нарощувати й ефективно використовувати свій людський капітал, забезпечувати своїми силами власний розвиток, усвідомлено досягати реалізації своїх інтересів у соціально-економічній сфері. Ті проблеми, які Ви матимете змогу вивчати обравши дисципліну «Географія людського потенціалу» стають визначальними, домінуючими при переході до соціально орієнтованої ринкової економіки. Тому вміння їх грамотно досліджувати відкриває перед Вами широкі можливості реалізації у науковій сфері, а навички ефективно вирішувати їх стають характеристикою, яка суттєво підвищує Вашу кваліфікацію, Ваші шанси стати висококласним спеціалістом, активним громадянином, сучасною розвиненою людиною. Ідеї людського розвитку, якими наповнена дана дисципліна, формування системи теоретичних і практичних знань про категорії, поняття, чинники, закономірності та способи його забезпечення сприятимуть активному розвитку Вашого людського потенціалу, який є не просто наймогутнішим чинником, а метою і критерієм соціально-економічного зростання.

Пререквізити

Студенти повинні мати загальні знання з географії та наук про Землю.

Постреквізити

Дисципліни, для вивчення яких потрібні знання, уміння й навички, що здобуваються по завершенню вивчення дисципліни: «Регіональна політика», а також дисципліни вільного вибору.

Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни «**Географія людського потенціалу**» – формування у студентів теоретичних і практичних знань з питань регулювання процесів розвитку та використання людського потенціалу.

Основними завданнями вивчення дисципліни «**Географія людського потенціалу**» є формування знань з теорії управління людським потенціалом; набуття практичних навичок застосування ефективних методів управління трудовим потенціалом; формування та розвиток професійних здібностей у майбутніх фахівців самостійно здійснювати аналіз людського потенціалу та стану його використання, а також розробляти пропозиції щодо вирішення наявних проблем.

Згідно з вимогами освітньо-кваліфікаційної програми студенти повинні **знати:**

- теоретичні і методичні засади географії людського потенціалу;
- основні категорії та поняття;
- демографічну ситуацію в Україні;
- сутність та основні напрями демографічної політики, та інструменти її реалізації;
- зміст системи управління трудовим потенціалом та її елементи;
- зміст формування та розвитку людського потенціалу;

вміти:

- компетентно використовувати основні поняття при аналізі ринку праці;
- аналізувати демографічну ситуацію в Україні;
- оцінювати вплив демографічних процесів на формування та розвиток людського потенціалу;
- характеризувати роль різних соціально-демографічних груп населення в потенціалі суспільства;
- розробляти пропозиції щодо поліпшення управління трудовим потенціалом з урахуванням міжнародного досвіду;
- розраховувати та аналізувати показники ефективності використання людського потенціалу.

Результати навчання (компетентності)

У результаті вивчення дисципліни студенти мають здобути наступні практичні навички та уміння:

Інтегральна компетентність (ІНТ): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов у професійній діяльності з географії та економіки.

Загальні компетентності (ЗК): Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. Навички міжособистісної взаємодії. Здатність працювати автономно. Навички здійснення безпечної діяльності.

Фахові компетентності (ФК): Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів. Знання і використання специфічних для географічних та економічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації.

Структура навчальної дисципліни денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції.	Практичні роботи	Самостійна робота	Консультації	Форма контролю */ Бали
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні основи географії людського потенціалу						
ТЕМА 1. "Географія людського потенціалу" як навчальна дисципліна	23	4	4	13	2	ДС, РК, ІРС/5
ТЕМА 2. Проблеми розвитку людського потенціалу в соціально-економічних концепціях	18	2	2	13	1	ДС, РК, ІРС/5
ТЕМА 3. Концепція людського розвитку, запропонована Програмою розвитку ООН	18	2	2	13	1	ДС, РК, ІРС/5
ТЕМА 4. Методологія розрахунку Індексу людського розвитку, запропонована Програмою розвитку ООН.	18	2	2	13	1	ДБ, ІРС/5

Модульна контрольна робота №1						Т / 30
Разом за модулем 1	77	10	10	52	5	50
Змістовий модуль 2. Соціально-економічні передумови розвитку людського потенціалу						
ТЕМА 5. Здоров'я та тривалість життя населення, як індикатор людського потенціалу	18	2	2	13	1	ДС, ІРС/5
ТЕМА 6. Освіта, культура, інтелектуальний потенціал як чинники людського розвитку	18	2	2	13	1	ДС, РЗ, ІРС/5
ТЕМА 7. Трудовий потенціал суспільства	18	2	2	13	1	ДС, РЗ, ІРС/5
ТЕМА 8. Добробут і якість життя населення	19	2	2	13	2	ДС, РЗ, ІРС/5
Модульна контрольна робота №2						Т / 30
Разом за модулем 2	73	8	8	52	5	50
Всього годин / Балів	150	18	18	104	10	100

Структура навчальної дисципліни заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції.	Практичні роботи	Самостійна робота	Консультації	Форма контролю */ Бали
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи соціальної безпеки регіонів						
ТЕМА 1. "Географія людського потенціалу" як навчальна дисципліна	20	2	1	15	2	ДС, РК, ІРС/5
ТЕМА 2. Проблеми розвитку людського потенціалу в соціально-економічних концепціях	18	1	1	14	2	ДС, РК, ІРС/5
ТЕМА 3. Концепція людського розвитку, запропонована Програмою розвитку ООН	18	1	1	14	2	ДС, РК, ІРС/5
ТЕМА 4. Методологія розрахунку Індексу людського розвитку, запропонована Програмою розвитку ООН.	18	1	1	14	2	ДБ, ІРС/5
Модульна контрольна робота №1						Т / 30
Разом за модулем 1	74	5	4	57	8	50
Змістовий модуль 2. Механізми забезпечення соціальної безпеки регіонів						
ТЕМА 5. Здоров'я та тривалість життя населення, як індикатор людського потенціалу	20	2	1	15	2	ДС, ІРС/5
ТЕМА 6. Освіта, культура, інтелектуальний потенціал як чинники людського розвитку	18	1	1	14	2	ДС, РЗ, ІРС/5
ТЕМА 7. Трудовий потенціал суспільства	18	1	1	14	2	ДС, РЗ, ІРС/5

ТЕМА 8. Добробут і якість життя населення	20	1	1	14	4	ДС, РЗ, ІРС/5
Модульна контрольна робота №2						Т / 30
Разом за модулем 2	76	5	4	57	10	50
Всього годин / Балів	150	10	8	114	18	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Завдання для самостійного опрацювання

Завдання самостійної роботи студентів вважаються виконаними, якщо вони: здані у визначені терміни; повністю виконані (розкривають тему завдання); не мають логічних і розрахункових помилок.

Методи та форми навчання

Словесні методи: лекція, пояснення, розповідь, бесіда: відбувається з використанням традиційних засобів навчання у поєднанні з засобами ІКТ.

Наочні методи: мультимедійні презентації.

Практичні методи: розв’язування задач з професійно-орієнтованим змістом.

Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації: дискусії і диспути, створення ситуації пізнавальної новизни та зацікавленості.

Методи контролю: індивідуальне та фронтальне опитування, дискусія, модульний контроль за допомогою тестування, залік.

Методи самоконтролю: самостійний пошук помилок, уміння самостійно критично оцінювати свої знання, визначати пріоритетні напрямки власного навчального процесу, самоаналіз.

Форми роботи: індивідуальна, групова, фронтальна.

Форми організації навчання: лекційні заняття, практичні заняття, самостійна робота студентів, контрольні заходи.

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика викладача щодо студента

Для одержання високого рейтингу необхідно виконувати наступні умови:

- не пропускати навчальні заняття, не спізнюватися на них та не займатися сторонніми справами на заняттях;
- чітко й вчасно виконувати навчальні завдання та завдання для самостійної роботи;
- вимкнути мобільний телефон під час занять і під час контролю знань;
- брати участь у контрольних заходах (поточний, модульний, підсумковий та контроль самостійної роботи).

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі (змішана форма навчання) за погодженням із деканатом та керівником курсу.

Політика щодо академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- виконувати усі поточні завдання та підсумковий контроль самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- списування під час контрольних заходів (в т. ч. із використанням мобільних пристроїв) заборонено;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити Ваші результати чи погіршити/покращити результати інших студентів;
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Самостійно вивчати матеріал пропущеного заняття, за умов не виконання завдань практичних занять відпрацювати їх під керівництвом викладача та захистити у час передбачений графіком консультацій викладача.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (до -50 %). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Рейтингову кількість балів здобувача освіти формують бали, отримані за дві модульні контрольні роботи, які проводяться у формі тестування (максимум – 60 балів) та виконання завдань тем змістових модулів (максимум – 40 балів).

До модульної контрольної роботи допускаються здобувачі освіти, які опрацювали весь обсяг теоретичного матеріалу у т.ч. і матеріал самостійно, виконали практичні роботи. Модульний контроль проводиться у вигляді тестування, завдання якого обов'язково включають матеріал, який передбачено до самостійного опрацювання студентами. Тестове завдання кожної модульної контрольної роботи складається з 30 питань. За кожну правильну відповідь студент отримує 1 бал.

Рейтинг студента з навчальної роботи визначається відповідно до «Положення про організацію контролю та оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти...» у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

Якщо у підсумку виконання усіх видів навчальної роботи з даної дисципліни студент набирає не менше 75 балів, то вона може бути зарахована як підсумкова оцінка з навчальної дисципліни. У протилежному випадку, або за бажанням підвищити рейтинг, студент складає залік. При цьому бали, набрані

за результатами модульних контрольних робіт, анулюються. Залікова оцінка визначається в балах (від 0 до 60) за результатами виконання екзаменаційних завдань.

На залік виносяться основні питання, типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

До заліку не допускається здобувач вищої освіти, який набрав менше ніж 20 балів за навчальну роботу впродовж семестру, не виконав і не здав усі практичні завдання, не відвідував без поважних причин більшу частину лекцій.

Орієнтований перелік питань до заліку

1. Предмет, об'єкт, мета, завдання та значення дисципліни.
2. Актуальність вивчення проблем розвитку людського потенціалу.
3. Основні категорії і поняття курсу.
4. Людський потенціал як галузь суспільно-географічних досліджень.
5. Взаємозв'язок соціально-економічного розвитку та людського потенціалу, як одна з ключових проблем соціально-економічних досліджень.
6. Праці стародавніх мислителів про людину як найважливішу мету розвитку.
7. Проблеми взаємозв'язку соціально-економічного розвитку та людського потенціалу в епоху становлення капіталістичного виробництва.
8. Концепції розвитку людського потенціалу другої половини ХХ ст.
9. Суть концепції людського капіталу.
10. Людський капітал як частина трудового потенціалу.
11. Інвестиції в людський капітал.
12. Суть концепції людського розвитку.
13. Поширення ідей людського розвитку в світі.
14. Людський розвиток як процес розширення людського вибору та підвищення рівня життя населення.
15. Способи оптимізації зв'язку між соціально-економічним розвитком та людським потенціалом.
16. Основні показники людського розвитку.
17. Особливості розрахунку Індексу людського розвитку та його складових.
18. Аналіз динаміки Індексу людського розвитку та його складових в Україні.
19. Національна методика розрахунку Індексу людського розвитку.
20. Система показників, що характеризують людський розвиток регіонів України.
21. Динаміка показників рівня людського розвитку регіонів України.
22. Сутність поняття "здоров'я населення".
23. Захворюваність населення та її причини.
24. Роль системи охорони здоров'я у формуванні здоров'я населення.
25. Стан здоров'я та рівень смертності населення України.
26. Соціальні причини низької народжуваності, хвороб та смертності.
27. Суть концепції епідеміологічного переходу.
28. Освіта як чинник формування людського потенціалу.

29. Взаємозалежність рівня освіти і стану здоров'я населення.
30. Інтелектуальний потенціал суспільства.
31. Система освіти України, як фактор національного розвитку.
32. Рівень культури як результат і чинник людського розвитку.
33. Сутність поняття “трудоий потенціал”.
34. Співвідношення понять “трудоий ресурси”, “трудоий потенціал”, “економічно активне населення”, “людський фактор”, “людський капітал”.
35. Основні чинники, що впливають на формування та розвиток трудоого потенціалу: соціально-економічні, науково-технічні, психологічні.
36. Поняття добробуту в концепції людського розвитку.
37. Рівень життя та основні показники його виміру.
38. Соціальні стандарти.
39. Економічна нерівність і можливості людського розвитку.
40. Бідність як головна перешкода людському розвитку.
41. Показники економічної нерівності.
42. Абсолютна і відносна бідність.
43. Вимірювання бідності населення.
44. Державна політика подолання бідності.
45. Рівень життя населення України.
46. Особливості гендерного розвитку в суспільстві.
47. Гендерна нерівність у людському розвитку.
48. Гендерна нерівність на ринку праці.
49. Основні положення соціальної політики рівних можливостей.
50. Еволюція гендерних ролей і можливості людського розвитку.
51. Гендерні стереотипи у виборі професії і роду діяльності.
52. Відмінності у здоров'ї та тривалості життя чоловіків і жінок.
53. Гендерна справедливість щодо одержання освіти.
54. Соціальні причини відмінностей у рівнях доходів залежно від статі.
55. Вимірювання людського розвитку з урахуванням гендерних відмінностей.
56. Основи концепції сталого людського розвитку.
57. Екологічні проблеми України в контексті сталого розвитку.
58. Концепція сталого розвитку економіки.
59. Передумови переходу України до моделі сталого розвитку.
60. Соціальний капітал в контексті сталого людського розвитку.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Навчальна дисципліна оцінюється за 100 бальною шкалою. Переведення балів внутрішньої 100 бальної шкали в національну шкалу здійснюється наступним чином:

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

Основна

1. Алаев Э. Б. Социально-экономическая география: понятийно-терминологический словарь / Э. Б. Алаев. – М. : Мысль, 1983. – 350с.
2. Грішнова О. А. Людський розвиток: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2006.
3. Грішнова О. А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. — К.: Т-во “Знання”, КОО, 2001. – 254 с.
4. Жупанський Я. І. Історія географії в Україні : навчальний посібник / Я. І. Жупанський. – К. : КВКФ «Колір-Друк», 2006. – 276 с.
5. Загальна декларація прав людини / Попередження і викорінення насильства щодо жінок. Міжнародне законодавство. — К., 1999.
6. Куценко В. І. Соціальна безпека в контексті сталого розвитку / В. І. Куценко, В. П. Удовиченко. – Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2011. – 656 с.
7. Матеріали спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН “Жінки в 2000 році: рівність між чоловіками і жінками. Розвиток і мир у ХХІ столітті”. – ООН, Нью-Йорк, 2000.
8. Немець К. А. Просторовий аналіз у суспільній географії: нові підходи, методи, моделі : монографія / К. А. Немець, Л. М. Немець. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 228 с.
9. Немець Л. М. Просторова організація соціально-географічних процесів в Україні: монографія / Л. М. Немець, Я. Б. Олійник, К. А. Немець. – Х. : РВВ ХНУ, 2003. – 160 с.
10. Немец Л. Н. Устойчивое развитие: социально-географические аспекты (на примере Украины) : монография / Л. Н. Немец. – Х. : Факт, 2003. – 383с.
11. Олійник Я. Б. Вступ до соціальної географії : навчальний посібник / Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2000. – 204 с.
12. Статистичні щорічники України 2007–2020 рр. // Держкомстат України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
13. Соціально-демографічне дослідження міст обласного підпорядкування Волинської області: колективна монографія / за ред. Ю. Барського / Барський

- Ю., Пугач С., Голуб Г., Погребський Т., Гнип А., Дзямко О., Кошулинська Т., Лотоцький Н, Мельничук М. – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2020. – 142 с.
14. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії : [підруч. для студ. геогр. спец.вищ. навч. закл.] / О. Г. Топчієв. – Одеса : Астропринт, 2009. – 544 с.
15. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики : навчальний посібник / О. Г. Топчієв. – Одеса : Астропринт, 2005. – 632 с.
16. Человеческое развитие: новое измерение социально-экономического прогресса : учебное пособие / под общей редакцией проф. В. П. Колесова (экономический факультет МГУ). – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : Права человека, 2008. – 636 с.
17. Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 744 с.
18. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії / О. І. Шаблій. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 444 с.
19. Kateryna Sehida, Liudmyla Niemets, Taras Pohrebskyi, Kostiantyn Niemets, Ievgeniia Telebienieva, Gennadii Golub (2020). Formation of human potential of the region in the conditions of demographic crisis (on the example of regions of Ukraine). Proceedings of the 36th International Business Information Management Association Conference (IBIMA) (Granada, Spain 4-5 November, 2020). Editor Khalid S. Soliman. Seville, International Business Information Management Association (IBIMA), p. 1740-1750 (Scopus, Web of Science).
20. Niemets L., Sehida K., Kravchenko K., Telebienieva I., Pohrebskyi T. (2020). Regional settlement systems in Ukraine: features of development in terms of decentralization reform. Human Geography Journal, 29, 6-17. <https://doi.org/10.26565/2076-1333-2020-29-01>

Допоміжна

1. Гудзеляк І. Географія населення : навчальний посібник / І. Гудзеляк; за ред. О. І. Шаблія. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – 232 с.
2. Гукалова І. В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація : монографія / І. В. Гукалова. – К., 2009. – 346 с.
3. Джаман В. О. Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти: монографія / В. О. Джаман. – Чернівці: Рута, 2003. – 392 с.
4. Доценко А. І. Територіальна організація розселення (теорія та практика) / А. І. Доценко. – К. : Фенікс, 2010. – 536 с.
5. Заставецька Л. Б. Системи розселення і геопросторові проблеми вдосконалення адміністративно-територіального устрою України :

- монографія / Л. Б. Заставецька. – Тернопіль : ТИПУ ім. В. Гнатюка, 2013. – 331 с.
6. Мезенцев К. Теоретико-методологічні надбання української географії і релігії / К. Мезенцев // «Часопис соціально-економічної географії» : Міжрегіон. зб. наук. праць. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. – Вип. 3 (2). – С. 87–94.
7. Мезенцева Н. І. Гендер і географія в Україні : монографія / Н. І. Мезенцева, О. О. Кривець. – К. : Ніка-Центр, 2013. – 194 с.
8. Немець Л. М. Медична галузь Харківської області: територіальні особливості, проблеми та шляхи вдосконалення (суспільно-географічні аспекти) : монографія / Л. М. Немець, Г. А. Баркова, К. А. Немець. – К. : Четверта хвиля, 2009. – 224 с.
9. Панорама охорони здоров'я населення України / [А. В. Підаєв, О. Ф. Возіанов, В. Ф. Москаленко та ін.]. – К. : Здоров'я, 2003. – 396 с.
10. Ровенчак І. І. Географія культури: проблеми теорії, методології та методики дослідження : монографія / І. І. Ровенчак. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 240 с.